

Henkilövahinkojen korvaaminen vastuuvakuutuksesta

Sisällys

1 Johdanto	3
2 Yleistä vahingonkorvausoikeudesta	3
2.1 Korvausvastuun syntyminen	3
2.2 Korvattava vahinko	4
3 Vastuuvakuutus	5
4 Vahinkoa kärsineelle aiheutunut vahinko	6
4.1 Sairaanhoidokulut	6
4.2 Muut kulut	7
4.3 Ansionmenetys	7
4.4 Tilapäinen haitta	9
4.5 Pysyvä haitta	11
4.6 Kosmeettinen haitta	12
5 Muille aiheutuneet vahingot	13
5.1 Elatuksen menetys	13
5.2 Hautauskulut	14
5.3 Läheisille hautaamisesta aiheutuneet kustannukset	14
5.4 Läheisen kärsimys	14
5.5 Vahinkoa kärsineen hoitamisesta aiheutuneet kulut	16
5.6 Läheisen henkilövahinko	17
6 Vakuutetun tai vahinkoa kärsineen moitittavan menettelyn vaikutus korvauksiin	17
7 Korvauksen hakeminen	18
8 Muutoksenhaku	19
9 Vanhentuminen	20
9.1 Miten toimia vahingon satuttua	20
9.2 Miten toimia vakuutusyhtiön päätöksen jälkeen	21

1 Johdanto

Mitä tehdä kun kaatuu liukkaalla jalkakäytävällä ja saa rannemurtuman tai naapurin koira puree nilkkaan? Korvauksia pitäisi saada vahingon aiheuttajalta, mutta miten niitä haetaan ja millaisia korvauksia on mahdollista saada? FINEn Vakuutus- ja rahoitusneuvonta on laatinut oppaan, jossa esimerkkien avulla kerrotaan mitä korvauksia henkilövahingon kärsinyt voi vahingon aiheuttajalta ja tämän vastuuvakuutusyhtiöltä vaatia. Mukana on myös toimintaohje korvauksen hakemiseen.

2 Yleistä vahingonkorvausoikeudesta

2.1 Korvausvastuun syntyminen

Lähtökohtana vahinkojen korvaamisen osalta on, että jokainen kärsii omat vahinkonsa itse. Vahingon aiheuttajalta voi saada korvausta vain, jos lainsäädännöstä tai oikeuskäytännöstä löytyy peruste korvausvelvollisuudelle.

Yleissäännös vahinkojen korvattavuudesta on vahingonkorvauslaissa, jonka mukaan se, joka tahallisesti tai tuottamuksesta aiheuttaa toiselle vahingon, on velvollinen korvaamaan sen. Tuottamuksella tarkoitetaan sitä, että henkilö aiheuttaa vahingon moitittavalla menettelyllään, esimerkiksi laiminlyömällä velvollisuuden toimia tietyllä tavalla. Vahingonkorvausvelvollisuutta koskevia säännöksiä löytyy myös monista muista laeista. Lisäksi on olemassa yleisiä vahingonkorvausoikeudellisia periaatteita, joita ei ole kirjattu lakiin, mutta joita sovelletaan yleisesti. Myös oikeuskäytäntö, erityisesti korkeimman oikeuden ennakkopäätökset, muokkaa vahingonkorvausoikeutta.

Tahallisuuden ja tuottamuksen lisäksi vahingon aiheuttajan korvausvastuu voi perustua ankaraan vastuuseen, jolla tarkoitetaan sitä, että korvausvelvollisuus syntyy, vaikka vahingonaiheuttajan toiminnassa ei olisi ollut mitään moitittavaa. Ankara vastuu perustuu yleensä erityislakiin,

kuten liikennevakuutuslakiin tai tuotevastuulakiin. Lisäksi oikeuskäytännössä on kehittynyt tilanteita, joissa sovelletaan ankaraa vastuuta ilman nimenomaista lainsäädännöstä, esim. räjäytystöiden tekijän vastuu räjäytysten aiheuttamista vahingoista.

On myös tilanteita, joissa voi joutua vastuuseen, vaikka ei itse omalla toiminnallaan olisi aiheuttanut vahinkoa. Esimerkiksi työnantaja on vastuussa työntekijän työssään ulkopuolisille aiheuttamista vahingoista tai talkootyön teettäjätalkooporukan aiheuttamista vahingoista. Kyseessä on tällöin ns. isännänvastuu.

Tapaturmaisella vahingolla tarkoitetaan tilannetta, jossa vahingon aiheuttajan ei voida katsoa toimineen moitittavasti, vaikka vahinko onkin aiheutunut hänen toiminnastaan. Tällöin vahingon aiheuttaja ei ole korvausvastuussa vahingosta.

Kävellessään torilla KaisaCOMPASTUI hieman koholla olevaan katukiveen, horjahti ja otti vaistomaisesti tukea vieressä kävelleestä Marista. Molemmat kaatuivat ja Mari sai rannemurtuman. Kaisa ei ole vastuussa Marille aiheutuneesta vahingosta, koska hän ei ollut aiheuttanut vahinkoa moitittavalla menettelyllään. Sen sijaan torin kunnossa-pidosta vastaava kaupunki voi olla vastuussa sekä Kaisalle että Marille aiheutuneesta vahingosta, jos se on laiminlyönyt pitää torialueen jalankulkijoille turvallisessa kunnossa.

2.2 Korvattava vahinko

Henkilövahingolla tarkoitetaan henkilön terveyden- tai mielentilassa tapahtuvaa, ulkoisen seikan aiheuttamaa epäedullista muutosta. Tästä voi aiheutua henkilölle aineellista vahinkoa, kuten sairaanhoitokuluja ja työkyvyttömyydestä johtuvaa ansionmenetystä tai aineetonta vahinkoa, kuten kipua, pysyvää haittaa tai kärsimystä. Vahinkoa voi aiheutua myös ensisijaisen vahingonkärsijän läheisille: kuolemantapauksessa elatuksen menetyksenä, hautauskustannuksina ja kärsimyksenä tai lievemmissä tapauksissa ansionmenetyksenä ja matkakuluina sairaaläkäyntien vuoksi tai vammautuneen kotona hoitamisen vuoksi. Muille kuin ensisijaiselle vahingonkärsineelle aiheutunut vahinko korvataan vain vahingonkorvauslaissa mainituissa poikkeustapauksissa.

Laila hoiti liikuntakyvyttöntä puolisoaan Jussia kotona. Naapurin 10-vuotias Justus törmäsi pihatiellä pyörällään Lailaan, joka kaatui ja sai lonkkamurtuman. Laila oli lonkan tekonivelleikkauksen vuoksi 2 viikkoa sairaalassa. Koska Jussi ei yksin tullut toimeen kotona, hänet vietiin Lailan sairaalassaolo- ja toipilasajaksi yksityiseen hoitokotiin. Justuksen vanhempien kotivakuutukseen liittyvästä vastuuvakuutuksesta korvattiin Lailan hoitokulut, mutta ei Jussin hoitokodissa asumisesta aiheutuneita kuluja, koska tällaisia vahinkoa kärsineen läheiselle aiheutuvia kuluja ei ollut vahingonkorvauslaissa määritelty korvattaviksi.

Vahinkoa kärsineen vamman ja hoidontarpeen pitää olla lääketieteellisessä syy-yhteydessä korvausvastuun perusteena olevaan tekoon ollakseen korvattava vahinko. Tämä syy-yhteys ei läheskään aina ole selvä, sillä vahinkoa kärsineellä todetut löydökset ja oireet voivat johtua myös vahinkotapahtumasta riippumattomista syistä, esimerkiksi elimistön rappeumamuutoksista. Syy-yhteyden toteaminen perustuu lääketieteelliseen tutkimustietoon eri vammatyypeistä

ja niitä aiheuttavista tekijöistä sekä kyseisessä yksittäisessä tapauksessa saatuihin tietoihin tapaturman sattumistavasta, vammamekanismin voimakkuudesta ja todetun vamman laadusta. Ratkaisevaa on se, miten hyvin todettujen vammojen ja oireiden laatu sopii yhteen kuvattun vammamekanismin kanssa. Syy-yhteyttä ei yleensä pidetä todistettuna pelkästään ajallisen yhteyden pohjalta eli sillä perusteella, että oireet ovat ilmaantuneet kuvattun vahingon jälkeen.

Jouko kaatui liukkaalla jalkakäytävällä vasemmalle kyljelleen ja sai ruhjeita mm. olkapäähensä. Parin kuukauden kuluttua olkapää alkoi kipuilla ja siihen kehittyi liikerajoitusta. Lääkäri totesi olkapäässä osittaisen kiertäjäkalvosinjänteen repeämän. Jalkakäytävän kunnossapidosta vastaava kaupunki ei kuitenkaan ollut velvollinen korvaamaan repeämän korjausleikkausta, koska repeämän ei katsottu olleen syy-yhteydessä kaatumiseen. Tällainen jännerepeämä voi aiheutua kaatumisesta, mutta se voi kehittyä myös ilman tapaturmaa rappeumasairauden seurauksena. Tapaturmaeräinen repeämä aiheuttaa välittömästi merkittävän kiputilan ja liikerajoituksia. Vähitellen kehittyvä sairauseräinen repeämä puolestaan saattaa olla pitkään oireeton tai vähäoireinen. Koska Joukon oireet ilmenivät vasta parin kuukauden kuluttua kaatumisesta, pidettiin epätodennäköisenä sitä, että jänteen repeämä olisi syntynyt kaatumisen yhteydessä.

Vahingonkorvausoikeudessa sovelletaan ns. täyden korvauksen periaatetta, jolla tarkoitetaan sitä, että vahinkoa kärsinyt pitää korvausten avulla saattaa siihen tilanteeseen, jossa hän olisi ilman vahinkoa. Vahingon määrä arvioidaan vertaamalla toteutunutta tapahtumakulkua siihen, mitä ilman vahinkoa olisi todennäköisesti tapahtunut. Aineellisten vahinkojen osalta korvataan todelliset, toteennäytetyt menetykset ja aineettomien vahinkojen osalta vakiintuneen korvauskäytännön mukaiset summat. Suomalaisessa oikeuskäytännössä aineettomista hen-

kilövahingoista (kipu ja särky, kärsimys, pysyvä haitta) maksettavat korvaukset eivät yleensä ole kovin suuria: esimerkiksi selkäydinvamman aiheuttamasta pysyvästä neliraajahalvauksesta voi kivun ja säryn sekä muun tilapäisen haitan osalta saada korvausta noin 20 000 euroa ja pysyvän haitan osalta enimmillään 106 000 euroa.

Toinen vahingonkorvausoikeudessa usein sovellettava periaate on vahingon minimointiperiaate. Sen mukaan vahinkoa kärsineellä on velvollisuus toimia siten, että vahingon määrä jää mahdollisimman pieneksi. Vahinkoa kärsineen tulee muun muassa hakea kaikkia niitä lakisääteisiä etuja, joihin hän on oikeutettu, esimerkiksi työeläkelakien ja vammaispalvelulain perusteella maksettavia korvauksia.

3 Vastuuvakuutus

Mikäli henkilö joutuu korvausvastuuseen aiheuttamastaan vahingosta, korvaus voidaan tietyin

rajoituksin maksaa hänen vastuuvakuutuksestaan.

Vastuuvakuutus on usein mukana koti-, kiinteistö- yms. vakuutuspaketeissa tai sen voi pienestä lisämaksusta liittää pakettiin mukaan. Ellei vastuuvakuutus ole paketissa jo mukana, se kannattaa ehdottomasti liittää siihen. Vastuuvakuutus on halpa, mutta korvaa paljon. Myös yrittäjät ja ammatinharjoittajat voivat ottaa toimintaansa varten vastuuvakuutuksen.

Jesse oli uutena vuotena kavereiden kanssa ampumassa raketteja. Jesse käytti lähtöalustana tyhjää kuohuviinipulloa, joka kaatui raketin lähtiessä liikkeelle. Tämän vuoksi raketti lensi matalalla ja räjähti lähellä olleen perheen vieressä. Perheen isä Jouko, joka oli ammatiltaan kirurgi, sai silmävamman ja sokeutui pysyvästi. 5-vuotiaan Fannin haalari syttyi palamaan ja Fanni sai koko vartalonsa ja erityisesti kasvohinsa pahoja

palovammoja. Äiti Leena, joka yritti sammuttaa Fannin palvaa haalaria paljain käsin, sai käsiinsä niin pahoja palovammoja, että osa hänen sormistaan jouduttiin amputoimaan. Kosmetologina työskennellyt Leena tuli pysyvästi työkyvyttömäksi ammattiinsa. Jesse velvoitettiin korvaamaan mm. Joukon, Leenan ja Fannin hoitokulut, heille vammoista aiheutunut tilapäinen haitta sekä pysyvä toiminnallinen ja kosmeettinen haitta ja vanhempien ansionmenetys.

Korvattavaa kertyi useita satoja tuhansia euroja ja Jesse makselee tilapäisen huolimattomuutensa seurauksia koko loppuelämänsä ajan. Jesse oli pitänyt kotivakuutuksen ottamista turhana, koska asui vuokralla eikä omistanut mitään erityisen arvokasta omaisuutta. Jos hänellä olisi ollut vastuuvakuutus, sieltä olisi maksettu korvauksia 200 000 euroon saakka. Nyt Jesse joutuu itse maksamaan kaikki korvaukset.

Vastuuvakuutuksesta korvataan ne henkilö- ja esinevahingot, joista vakuutettu on voimassa olevan oikeuden perusteella korvausvastuussa. Voimassa olevalla oikeudella tarkoitetaan kaikkia niitä lakeja, joissa on säädetty vahingonkorvausvastuusta. Lisäksi vahingon korvattavuutta ja korvauksia arvioitaessa otetaan huomioon yleiset vahingonkorvausoikeudelliset periaatteet sekä oikeuskäytäntö.

Vastuuvakuutuksesta korvataan vain se vahinko, jonka vakuutettu itse joutuisi vahinkoa kärsineelle korvaamaan. Koska myös vastuuvakuutuksen ehdoissa on monia rajoituksia, vakuutusyhtiön korvausvastuu on yleensä rajoitetumpi kuin vahingon aiheuttajan. Eräissä tilanteissa vastuuvakuutus on kuitenkin laajempi kuin vakuutetun henkilökohtainen korvausvastuu. Aivan pienet lapset eivät ole korvausvastuussa aiheuttamistaan vahingoista, mutta vastuuvakuutuksesta tällaisetkin vahingot korvataan. Monissa vastuuvakuutuksissa korvauspiiriä on lisäksi laajennettu sellaisiin koirien tai joissakin tapauksessa muidenkin seuraeläinten aiheuttamiin vahinkoi-

hin, joista vakuutettu ei lain mukaan olisi korvausvastuussa. Maksettaessa korvausta vastuuvakuutuksesta korvausmäärää ei myöskään sovitella vahingon aiheuttajan varallisuusolojen vuoksi tai alenneta vahingon aiheuttajan iän tai psyykkisen tilan vuoksi.

Vastuuvakuutuksesta korvataan vahinkotapahtumaa kohti korkeintaan sovittu vakuutusmäärä. Yksityishenkilöiden vastuuvakuutuksissa vakuutusmäärät vaihtelevat yleensä noin 85 000–200 000 euron välillä. Mikäli vahingon määrä ylittää tämän maksimikorvauksen, vahinkoa kärsineen on haettava korvaamatta jäävää osuutta suoraan vahingon aiheuttajalta. Vastuuvakuutuksessa on yleensä myös omavastuuosuus, joka vahingon aiheuttajan pitäisi maksaa suoraan vahinkoa kärsineelle. Vakuutusyhtiöllä ei ole velvollisuutta korvata omavastuun osuutta.

Vastuuvakuutuksesta korvataan varsinaisen vahingon lisäksi myös välittömästi uhkaavan vahingon torjumisesta ja rajoittamisesta aiheutuneet kustannukset sekä vakuutetulle mahdollisesta vahingonkorvausoikeudenkäynnistä aiheutuneet kustannukset.

4 Vahinkoa kärsineelle aiheutunut vahinko

4.1 Sairaanhoitokulut

Sairaanhoitokulut korvataan aiheutuneiden kustannusten mukaisesti. Kulujen on myös oltava vastuuvakuutuksesta korvattavan vamman hoitamiseksi tarpeellisia. Hoitoja, joita ei yleisen lääketieteellisen näkemyksen mukaan pidetä tarpeellisina, esim. erilaiset uskomushoidot, ei korvata. Hoitokulut korvataan yleensä julkisen terveydenhuollon kustannustason mukaisesti, koska vahinkoa kärsineellä on velvollisuus minimoida aiheutuvien vahinkojen määrä. Yksityisen terveydenhoitopalvelun käyttämisestä aiheutuneet kustannukset voidaan korvata, jos

yksityisen palvelun käyttämiseen on vahinkoa kärsineen hoidon kannalta ollut erityinen peruste. Esimerkiksi kun kyseistä palvelua ei ole saatavissa julkiselta puolelta tai sen antamisen viive voisi heikentää vahinkoa kärsineen terveydentilaa. Vakuutusyhtiö voi kuitenkin edellä todetusta huolimatta korvata hoidon yksityisellä puolella, mikäli se kokonaisuutena ottaen on edullisempaa.

Yleensä hoitokulut korvataan jälkikäteen eli vahinkoa kärsinyt maksaa kulut hoitolaitokselle ja hakee sitten vakuutusyhtiöltä korvausta. Vakuutusyhtiö voi kuitenkin hakemuksesta myöntää maksusitoumuksen, jolloin hoitolaitos laskuttaa suoraan vakuutusyhtiötä. Maksusitoumusmenettelyä käytetään etenkin leikkausten ja kalliiden tutkimusten yhteydessä, mutta vakuutusyhtiöllä ei ole velvollisuutta suostua siihen. Maksusitoumusta tulee pyytää vakuutusyhtiöltä riittävän aikaisin etukäteen.

Vahinkoa kärsineen tulee ensin hakea hoito- ja lääkekuluista korvausta Kelalta ja sitten toimittaa Kelan päätös ja kopiot kuiteista vakuutusyhtiölle. Vakuutusyhtiön kanssa voidaan erikseen sopia, että vahinkoa kärsinyt lähettää kuitit suoraan yhtiölle, joka hakee valtakirjan nojalla korvaukset Kelalta. Tähänkään menettelyyn vakuutusyhtiöllä ei ole velvollisuutta suostua.

4.2 Muut kulut

Täyden korvauksen periaatteen mukaisesti vastuuvakuutuksesta korvataan myös kaikki ne muut tarpeelliset kulut, jotka ovat syy-yhteydessä vastuuvahinkoon. Tällaisia kuluja voivat olla muun muassa liikkumista, jokapäiväisestä elämästä selviämistä ja opiskelua helpottavien apuvälineiden hankinnasta aiheutuvat ylimääräiset kustannukset (esim. asunnon muutostyöt, tietokone, erikoisvarusteltu auto). Tarpeellisina kuluina voidaan korvata myös ylimääräiset kodinhoitokulut (esim. siivous ja omakotitalon pihatyöt) ja henkilökohtaisen avustajan palkkakustannukset. Korvattaviksi voivat tulla vain tosiasiallisesti

aiheutuneet kulut. Vahinkoa kärsineellä on lisäksi vahingon rajoittamisvelvollisuus, joka tarkoittaa sitä, että hänen tulee käyttää pääsääntöisesti hinnaltaan edullisimpia palveluita. Samassa taloudessa asuvien perheenjäsenten edellyttään myös jossain määrin avustavan vahinkoa kärsinyttä kodinhoitotöissä ilman eri korvausta.

Mervi sai liukkailla portailla kaatuessaan nilkkamurtuman, joka parani huonoon asentoon. Nilkkavamman vuoksi hän ei pysty tekemään raskaampia kodinhoitotöitä. Taloyhtiön vastuuvakuutusyhtiö ei kuitenkaan maksanut korvausta siivousavusta, koska Mervin kanssa samassa taloudessa asuu hänen puolisonsa, joka pystyy tekemään raskaammat työt. Jos Mervi olisi asunut yksin, siivouksesta aiheutuneet ylimääräiset kulut olisi korvattu.

Toistuvat kustannukset voidaan korvata kuitteja vastaan tai osapuolet voivat sopia jostain summasta, joka maksetaan automaattisesti ilman kuitteja. Mikäli vahinkoa kärsinyt tarvitsee päivittäin toisen henkilön apua henkilökohtaisissa toiminnoissa (esim. pukeutuminen, peseytyminen, liikkuminen), vakuutusyhtiö voi osapuolten näin sopiessa maksaa jatkuvaa hoitotukea liikennevakuutuspuolella sovellettavien periaatteiden mukaisesti. Mikäli todelliset kustannukset ylittävät näin määritellyn normikorvauksen, korvaus maksetaan todellisten kustannusten mukaan.

4.3 Ansionmenetys

Jos vahinkoa kärsinyt vahingon seurauksena tulee tilapäisesti tai pysyvästi kykenemättömäksi tekemään aikaisempaa työtään, hänellä on oikeus saada korvausta tästä aiheutuneesta ansionmenetyksestä. Mikäli hänellä kuitenkin on vielä osittain työkykyä jäljellä entiseen työhönsä tai hänen voidaan työkykynsä, koulutuksensa, työkokemuksensa, ikänsä, asumisolosuhteensa ja muut seikat huomioon ottaen edellyttää hakeutuvan uuteen työhön, korvausta maksetaan vain mahdollisen ansionaleneman osalta. Korvaus

määräytyy tämän mukaisesti, vaikka vahinkoa kärsinyt ei tosiasiaa hakeutuisikaan töihin.

Ammatillinen kuntoutus tai koulutus uuteen ammattiin ei periaatteessa kuulu vastuuvakuutuksesta korvattavaksi, mutta toisinaan vakuutusyhtiölle tulee edullisemmaksi kouluttaa vahinkoa kärsinyt uuteen ammattiin kuin maksaa hänelle pysyvää työkyvyttömyyseläkettä.

Ansionmenetys korvataan tosiasiallisen menetyksen suuruisena. Menetyksen määrää arvioitaessa otetaan huomioon kaikki ne työsuhteeseen tai yritystoimintaan liittyvät rahanarvoiset etuudet, jotka vahinkoa kärsineeltä jäävät saamatta henkilövahingon seurauksena. Tällaisia ovat mm. palkka, erilaiset palkan lisät, luontaisedut, lomarahat, palkkiot ja optiot, voittosuudet ja sosiaalietuudet. Verovapaat suorituset kuten päivärahat ja kilometrikorvaukset eivät ole korvattavaa ansionmenetystä. Korvaus määräytyy tapauskohtaisen selvityksen perusteella. Vahinkoa kärsineen on osoitettava vahingon suuruus. Selvityksen puuttuessa tai ollessa puutteellinen joudutaan ansionmenetyksen suuruus arvioimaan tiedossa olevien seikkojen ja olosuhteiden perusteella kohtuuden mukaan.

Korvauksen vaatijalla on näyttötaakka menetyksen määrästä. Mikäli vahinkoa kärsinyt on säännöllisessä, vakinaisessa palkkatyössä, ansionmenetys osoitetaan yleensä työnantajan antamalla palkkatodistuksella. Vahinkohetkellä määräaikaisessa työsuhteessa olevan pitää osoittaa, että työsuhde olisi kestänyt koko työkyvyttömyysajan tai että hän todennäköisesti ilman vahinkoa olisi solminut uusia määräaikaisia työsuhteita. Ammatinharjoittajan ja yrittäjän osalta ansionmenetyksen määrän osoittaminen voi edellyttää selvitystä menetetyistä tilauksista, sijaiselle maksetusta palkasta, muiden työntekijöiden mahdollisesti tekemästä ylityöstä tai alentuneesta liikevaihdosta. Vakuutusyhtiöltä kannattaa etukäteen tiedustella, minkälaista selvitystä se korvauksen maksamiseksi edellyttää. Ellei vahinkoa kärsinyt pysty näyttämään toteen ansionmenetyksen todellista määrää, se voidaan joutua

arvioimaan käyttäen perusteena esimerkiksi useamman vuoden tulotietoja.

Naapurin irti päässyt koira puri Heikkiä jalkaan. Puremakohtaan kehittyi paha tulehdus, jonka vuoksi tehtiin useita leikkauksia ja lopulta jalka jouduttiin kuolion vuoksi amputoimaan reidestä. Heikki oli vahinkohetkellä ollut määräaikaisessa työsuhteessa, jonka oli ollut tarkoitus jatkaa vielä puoli vuotta. Kuukausipalkka oli ollut 2 500 euroa. Tämän jälkeiselle ajalle Heikki ei ollut ehtinyt sopia uusia työsuhteita. Vamman vuoksi Heikki tuli pysyvästi työkyvyttömäksi ammatteensa. Heikin työura oli ollut kovin katkonainen: hänellä oli ollut runsaasti lyhyitä määräaikaisia työsuhteita ja välissä pitkiä työttömyyskausia. Naapurin vastuuvakuutusyhtiö korvasi Heikille ansionmenetyksen kuuden kuukauden ajalta 2 500 euron kuukausipalkan mukaisesti, mutta sen jälkeiseltä ajalta ansionmenetys määriteltiin ansiosidonnaisen työttömyyskorvauksen mukaisesti. Työkyvyttömyyseläke määriteltiin viiden vahinkoa edeltäneen vuoden verotustietojen keskiarvon perusteella.

Jos vahinkoa kärsinyt vahinkotapahtuman sattuessa oli alle 18-vuotias eikä hänellä ollut vielä ammattia tai hän ei ollut ammattiin valmistavassa koulutuksessa, hänen tuleva ammatinsa ja ansiomenetyksensä arvioidaan ottaen huomioon hänen henkilökohtaiset ominaisuutensa sekä koulutus- ja ammattisuunnitelmansa. Jollei

muuta voida osoittaa, menetetty ansiotulo määräytyy vahingonkorvauslaissa olevan taulukon mukaisesti.

Koska ansionmenetyskorvaus määritellään usein kerralla henkilön eläkeikään saakka, työelämässä vasta lyhyen aikaa toimineiden henkilöiden osalta on otettava huomioon mahdollinen urakehitys ja siitä johtuva ansiotason nousu. Jos vahinkoa kärsineen ammatissa sovelletaan säännöllisiä kokemuslisiä, nämä on korvauslaskelmassa otettava huomioon. Vanhuuseläkeiän saavuttamisen jälkeen ansionmenetykseksi katsotaan yleensä 60 % vahinkoa kärsineen vuosiansiosta. Vanhuuseläkeiksi katsotaan 65 vuotta, ellei tapauskohtaisesti syytä muun eläkeiän soveltamiselle ole osoitettu.

Jos vahinkoa kärsineen valmistuminen ammattiin viivästyy korvattavan vahingon vuoksi, hänellä on oikeus saada korvausta ansiotulojen myöhentymisestä. Tällöin arvioidaan, koska vahinkoa kärsinyt olisi ilman vahinkoa valmistunut ammatinsa ja korvausta maksetaan tästä alkaen kyseiseen ammattiin valmistuneen keskimääräisen alkupalkkatason mukaisesti siihen saakka, kunnes hän tosiasiallisesti valmistuu ammatinsa.

Ansionmenetyskorvaus maksetaan toistuvina suorituksina, mutta erityisistä syistä johtuen se voidaan maksaa myös kokonaan tai osittain kertakorvauksena.

Mikäli näyttää siltä, ettei vastuuvakuutuksesta saa korvausta ansionmenetyksestä tai asian käsittely vakuutusyhtiössä pitkittyä, yhtiöltä voi pyytää viivästymistodistuksen ja hakea sairauspäiväraha korvausta Kelalta. Mikäli korvausta myöhemmin maksetaan vastuuvakuutuksesta Kela perii siitä maksamansa osuuden.

4.4 Tilapäinen haitta

Tilapäisenä hättänä korvataan vahinkotapahtuman aiheuttama kipu ja särky sekä vammasta aiheutunut tilapäinen toiminnallinen haitta. Korvausta määrättäessä otetaan huomioon erityisesti henkilövahingon laatu ja vaikeusaste, sen edellyttämän hoidon laatu ja kesto aika sekä haitan kesto aika. Korvausta määritetään kokonaisarvion perusteella ja sitä määriteltäessä voidaan soveltaa henkilövahinkoasiain neuvottelukunnan suosituksia sekä muita yleistä korvauskäytäntöä sääteleviä normistoja, kuten liikennevahinkolautakunnan normeja ja ohjeita. Liikennevakuutuksesta poiketen vastuuvakuutuksesta korvataan myös vähäisten henkilövahinkojen aiheuttama tilapäinen haitta. Korvaus määritellään tapauskohtaisesti objektiivisesti havaittavien seikkojen perusteella. Vahinkoa kärsineen subjektiiviset tuntemukset kivun vaikeusasteesta ja kestosta eivät yleensä vaikuta korvauksen määrään.

Lauri liukastui hiekoittamattomalla jalkakäytävällä ja sai kaatuessaan lonkkanivelen sijoiltaanmenon ja lonkkamalljakon murtuman. Murtuma hoidettiin leikkauksessa. Sairaalassa Lauri joutui olemaan viisi päivää. Vammasta ei jäänyt pysyvää haittaa. Korvausta haettiin sen taloyhtiön vastuuvakuutuksesta, joka oli velvollinen huolehtimaan jalkakäytävän talvikunnossapidosta. Laurille korvattiin hoitokulut, ansionmenetys sairausloman ajalta sekä korvauksena tilapäisestä haitasta 3 500 euroa.

Myös lääketieteellisesti todettu psyykkisen terveydentilan häiriö, joka on vaatinut hoitotoimenpiteitä, oikeuttaa tilapäisen haitan korvaamiseen, vaikka henkilölle ei olisikaan aiheutunut fyysisiä vammoja. Myös tilapäisen psyykkisen haitan arvioinnissa voidaan käyttää apuna henkilövahinkoasiain neuvottelukunnan suosituksia tai liikennevahinkolautakunnan normeja ja ohjeita.

Tommi aiheutti huolimattomalla tulenkäsittelyllään kerrostalossa tulipalon. Yläkerrassa asuva Kati ei päässyt tulen ja savun vuoksi huoneistostaan turvaan, vaan joutui odotamaan puolittain ikkunasta roikkuen, että palokunta sai tuotua nosturin pihalle. Katile kehitettiin hengenvaarallisen kokemuksen seurauksena traumaperäinen stressireaktio, jonka vuoksi hän tarvitsi unilääkettä ja kävi vuoden verran terapiassa psykologin vastaanotolla. Tommin kotivakuutukseen liittyvästä vastuuvakuutuksesta korvattiin Katin terapia- ja lääkekulut sekä maksettiin korvauksena tilapäisestä psyykkisestä haitasta 2 500 euroa.

Tilapäisen haitan korvaus maksetaan kertakorvauksena. Korvausta määriteltäessä otetaan huomioon myös tiedossa olevat tulevat toimenpiteet, esim. murtuman kiinnitysruuvien poistoleikkaus. Mikäli vahinkoa kärsineelle joudutaan tekemään jatkossa sellaisia toimenpiteitä, joita

korvausta määriteltäessä ei ole voitu ennakoida, näistä maksetaan korvausta erikseen. Tilapäisen haitan korvausta maksetaan usein etukäteen ennen kuin kaikki toimenpiteet ja mahdollinen pysyvä haitta on tiedossa. Tällöin tilapäinen haitta arvioidaan lopullisesti vasta pysyvää haittaa korvattaessa.

Mikäli vahinkoa kärsinyt kuolee pian vammautumisen jälkeen, korvausta ei makseta täysimääräisenä. Liikennevahinkolautakunnan normien mukaan korvausta tilapäisestä haitasta ei suoriteta, jos vahinkoa kärsinyt kuolee välittömästi vahingon jälkeen. Jos hän kuolee alle kolmen kuukauden kuluttua vahingosta, korvaus maksetaan alennettuna. Muulloin korvaus maksetaan täysimääräisenä. Vastuuvakuutuksessa tilapäisen, kuten myös pysyvän haitan korvattavuus edellyttää myös, että korvausta on haettu jo vahinkoa kärsineen eläessä.

4.5 Pysyvä haitta

Pysyvällä haitalla tarkoitetaan sellaisia henkilövahingon seurauksia, jotka vaikuttavat vahinkoa kärsineen elämänlaatuun heikentävästi koko hänen loppuelämänsä ajan. Yleensä pysyvä haitta ilmenee fyysisen tai psyykkisen toimintakyvyn alentumana.

Määrättäessä korvausta pysyvästä haitasta otetaan huomioon haitan laatu ja vaikeusaste sekä vahinkoa kärsineen ikä. Vahinkoa kärsineen toimintakykyä verrataan samanikäisen terveen henkilön toimintakykyyn. Korvausta korottavana tekijänä voidaan poikkeustapauksissa ottaa huomioon elämänlaadun erityinen heikkeneminen. Vahinkoa kärsineen ammatti ei vaikuta korvauksen määrään. Korvauskäytännössä noudatetaan työtapaturmia varten laadittua sosiaali- ja terveysministeriön haittaluokitusta, jossa haitat on jaettu 20 luokkaan lähinnä sen perusteella, kuinka suuren toiminnallisen haitan vamma aiheuttaa. Ennen 1.1.2010 sattuneissa va-

hingoissa sovelletaan STM:n päätöstä 1012/1986 ja 1.1.2010 tai sen jälkeen sattuneissa vahingoissa STM:n asetusta 1649/2009. 1.1.2016 alkaen sattuneissa vahingoissa sovelletaan STM:n asetusta 768/2015.

Varsinainen korvausmäärä lasketaan Liikennevahinkolautakunnan ohjeiden mukaisesti. Näissä ohjeissa on määritelty korvauksen perusmäärä sekä vahinkoa kärsineen iän vaikutus korvausmääriin. Korvauksen perusmäärä maksetaan 18-vuotiaalle. Tätä vanhemman henkilön osalta korvauksen suuruus pienenee vuosittain lautakunnan määrittelemän laskukaavan mukaisesti aina 75 vuoden ikään asti.

Vastuuvakuutuksesta maksetaan korvausta, vaikka haitta jäisi alle STM:n taulukossa alimaksi korvattavaksi haitaksi määritellyn haitan (haittaluokka 2 sekä silmä- ja sormivammoissa haittaluokka 1 vuoden 1986 haittaluokkapäätöksen mukaan, haittaluokka 1 kaikissa vammoissa vuoden 2009 haittaluokka-asetuksen mukaan).

Mika sai vastuuvakuutuksesta korvattavassa tapaturmassa rintarangan nikamamurtuman. Vamman seurauksena rintarankaan jäi kipeytymistaipumusta ja lievä kumarselkäisyryhtivirhe. Mikälle katsottiin jääneen haittaluokkaa 1 vastaava pysyvä vika ja haitta. Ottaen huomioon Mikan iän vahinkohetkellä, (36 v.) ja korvauksen maksuvuoden (2007) korvaustason, korvausta maksettiin 2 376 euroa.

Korvaus pysyvistä haitasta maksetaan, kun vahinkoa kärsineen terveydentila on vahinkotapahtuman jälkeen vakiintunut. Sitä aiempi haitta korvataan tilapäisenä haittana. Pysyvä haitta on yleensä määriteltävissä vuoden kuluttua vammautumisesta tai viimeisestä leikkauksesta. Mikäli haitta myöhemmin kasvaa (esim. nilkamurtuman jälkeen kehittyvä nivelrikko), maksetaan lisäkorvausta. Korvaus maksetaan yleensä kertakaikkisena. Mikäli vahinkoa kärsinyt oli vahingon sattuessa alle 18-vuotias, määritellään korvaus ensin nuoren henkilön korvauksena siten, että se vastaa aikaa 18 vuoden ikään saakka. Kun vahinkoa kärsinyt täyttää 18 vuotta, maksetaan varsinainen korvaus aikuisen henkilön perusmäärän mukaisesti.

Mikäli vahinkoa kärsinyt kuolee lyhyehkön ajan sisällä vahinkotapahtumasta ennen kuin pysyvän haitan korvausta on maksettu, korvausmäärässä otetaan tämä huomioon. Korvausta ei makseta, ellei korvausta ole vaadittu jo vahinkoa kärsineen eläessä.

4.6 Kosmeettinen haitta

Kosmeettinen haitta on osa pysyvää haittaa, jota on korvauskäytännössä alettu maksaa erikseen. Kosmeettisen haitan korvaukseen sovelletaan Liikennevahinkolautakunnan normeja ja ohjeita. Näissä normeissa kosmeettisen haitat on jaoteltu viiteen vammaluokkaan rumentuman näkyvyyden, laadun, laajuuden, muodon, värin ja sijainnin perusteella. Vahinkoa kärsineen ikä vaikuttaa korvauksen suuruuteen. Sen sijaan va-

hinkoa kärsineen sukupuoli ei vaikuta korvauksen suuruuteen. Korvaus maksetaan yleensä kertakorvauksena. Mikäli korvauksen maksamisen jälkeen joudutaan tekemään uusia toimenpiteitä, joista aiheutuu uusia arpia, vahinkoa kärsineelle maksetaan lisäkorvausta. Mikäli vahinkoa kärsinyt toimii yleisöpalvelutehtävissä, rumentuman ammatissa aiheuttaman erityisen elämän laadun heikkenemisen vuoksi korvausta voidaan korottaa.

9-vuotias Nina juoksi jalkakäytävällä kun Jarkon koira, joka oli ollut omakotitalon pihalla irrallaan, hyppäsi pensasaidan yli ja syöksyi Ninan kimppuun. Koira ehti purra Ninaa poskeen ennen kuin Jarkko sai sen kiinni. Ninalle annettiin jäykkäkouristusrokote ja poskeen laitettiin muutama tikki. Nina kävi koiran hyökkäyksestä aiheutuneen pelkotilan vuoksi vuoden verran terapiassa. Poskeen jäi koiran hampaanjäljistä kolme pistemäistä, kuopallaan olevaa, muusta ihosta väriltään selvästi erottuvaa arpea. Jarkon kotivakuutukseen liittyvästä vastuuvakuutuksesta korvattiin kaikki Ninan hoitokulut, tilapäisestä haitasta 900 euroa, tilapäisestä psyykkisestä haitasta 1 500 euroa sekä pysyvästä kosmeettisesta haitasta 3 000 euroa.

Kosmeettinen haitta on yleensä määriteltävissä vuoden kuluttua viimeisestä toimenpiteestä. Tällöin vakuutusyhtiö pyytää vahinkoa kärsineeltä lääkärinlausunnon ja valokuvia vamma-alueesta korvauksen määrittämistä varten. Vakuutuksesta korvataan myös valokuvien ottamisesta aiheutuneet kulut. Koska korvauksen suuruus riippuu siitä, miltä haitta, esimerkiksi arpi näyttää, kannattaa panostaa valokuvien laatuun, jottei saa huonompaa korvausta kuin mihin ehkä olisi ollut oikeutettu vain sen vuoksi, että sattuisista ja epäselvistä digi- tai kännykkäkuvista ei aina edes ilmene, mitä ruumiinosaa on kuvattu arven koosta tai värierosta puhumattakaan.

5 Muille aiheutuneet vahingot

Lähtökohtana vahingonkorvausoikeudessa on se, että vain ensisijaiselle vahingonkärsijälle aiheutuneet vahingot ovat korvattavia. Korvauspiiriä on kuitenkin vähitellen laajennettu koskemaan myös eräitä vahinkoa kärsineen läheisille aiheutuneita vahinkoja.

5.1 Elatuksen menetys

Jos elatusvelvollinen tai muutoin toisen elatuksesta huolehtinut henkilö saa surmansa, elatuksen tai elatusapuun oikeutetulla taikka muutoin surmansa saaneen elatuksen varassa olleella on oikeus saada korvausta elatuksen menetyksestä.

Lakiin perustuvan elatusvelvollisuuden perusteella korvaukseen ovat oikeutettuja surmansa saaneen lapset ja aviopuoliso. Lapselle maksetaan korvausta 18 vuoden ikään saakka tai 21 vuoden ikään saakka, jos lapsi opiskelee ja tämä estää häntä elättämästä itseään. Aviopuolisolle voidaan korvausta maksaa loppuelämän ajan, elleivät hänen taloudelliset olosuhteensa muutu (uusi avio- tai avoliitto, oman tulotason merkittävä nousu). Jos leski on työkykyinen, lapseton ja alle 45-vuotias, korvausta maksetaan yleensä kolme vuotta, minkä jälkeen elatuksen tarve arvioidaan uudelleen.

Elatuksen menetys voidaan korvata myös muille, surmansa saaneen elatuksen varassa tosiasiasa olleille, esim. avopuolisolle, rekisteröidyssä parisuhteessa eläneelle henkilölle tai surmansa saaneen vanhemmille. Korvausta vaativan on osoitettava surmansa saaneen tosiasiallisesti elättäneen häntä vakiintuneesti. Lyhyttä, muuttaman viikon yhdessä asumista ei vielä voida pitää vakiintuneena olosuhteena, ellei voida osoittaa, että tarkoitus oli asua yhdessä pysyvästi. Esimerkiksi jos asunto on ostettu yhdessä tai molemmat ovat merkitty vuokrasopimukseen.

Korvauksen suuruutta määriteltäessä otetaan huomioon missä määrin elatukseen oikeutettu olisi todennäköisesti saanut elatusta surmansa saaneelta sekä toisaalta hänen todellinen elatuksen tarpeensa. Huomioon otetaan myös korvaukseen oikeutetun mahdollisuudet itse hankkia elatuksensa ja muut olosuhteet. Elatukseen oikeutetulla on velvollisuus hakeutua kykyjään vastaavaan ansiotyöhön ja näin rajoittaa vahinkoa. Muina olosuhteina voidaan ottaa huomioon esim. huomattava omaisuus, josta saatavilla tuloilla elatukseen oikeutettu voi itse elättää itsensä. Jos surmansa saaneen elatusvelvollisuus perustui tuomioon tai sosiaalilautakunnan vahvistamaan kirjalliseen sopimukseen, korvaus määritellään tämän mukaan. Vastuuvakuutuksesta korvattavasta elatuksen määrästä vähennetään mitä korvaukseen oikeutettu saa saman kuolemantapauksen perusteella muista korvausjärjestelmistä, esimerkiksi perhe-eläkkeestä työnantajan ottamasta tapaturmavakuutuksesta. Korvauksen määrä perustuu edunjättäjän ja edunsaajan tulojen arvioon ja Liikennevahinkolautakunnan normeissa esitettyihin laskusääntöihin.

Elatukseen oikeutettuja ovat puoliso ja kaksi lasta. Surmansa saaneen vuositulot 35 000 euroa, lesken vuositulot 20 000 euroa eli yhteensä 55 000 euroa. Korvauksen määrä on yhteensä 70 % puolisoitten yhteenlasketuista vuosituloista eli 38 500 euroa. Leskelle kuuluu tästä kaksi osaa ja kullekin lapselle yksi eli leskelle 19 250 euroa ja kummallekin lapselle 9 625 euroa. Lesken osuudesta vähennetään hänen omat tulonsa eli leskelle ei jää maksettavaa. Lesken miinusosa (20 000 – 19 250 = 750) vähennetään lasten korvauksista (9 625 – 375 = 9 250) eli kumpikin lapsista saa korvauksena elatuksen menetyksestä 9 250 euroa, josta sitten vähennetään mitä he saavat perhe-eläkettä surmansa saaneen vanhempansa jälkeen.

Vahingonkorvauslain mukaan elatukseen voidaan erityisestä syystä rinnastaa kotityön

arvo. Elatuksen menetyksen määrää arvioitaessa voidaan ottaa huomioon surmansa saaneen kotityön muodossa antama tosiasiallinen elatus. Kotityöllä tarkoitetaan tässä kotikiinteistön, talouden ja lasten hoitamista sekä elatukseen oikeutettuun kohdistunutta hoivatyötä. Erityisenä syynä voidaan pitää esim. sitä, että surmansa saanut ei ollut ansiotyössä, vaan osallistui perheen elatukseen hoitamalla lapset ja talouden. Kotityön arvoa arvioitaessa voidaan yhtenä perusteena käyttää sitä määrää, mitä töiden teettämisestä ulkopuolisella jouduttaisiin maksamaan. Käytännössä kotityön arvo otetaan huomioon elatuksen määrää arvioitaessa vain harvoissa poikkeustapauksissa.

Arto ja Hilikka asuivat omakotitalossa ja Hilkan aivohalvauksesta johtuvien liikuntarajoitteiden vuoksi Arto hoiti sekä puutarhan että kotityöt. Arto kuoli kun taloyhtiön katolta putosi jääpuikko hänen päähänsä. Laskettaessa Hilkalle aiheutunutta elatuksen menetystä huomioon otettiin myös Arton tekemän kotityön arvo, joka arvioitiin 4 000 euroksi vuodessa.

Sinä ajankohtana kun surmansa saanut olisi saavuttanut eläkeiän, elatuksen menetys määritellään korvauksen perusteena olevan 60 %:iin alennetun vuosiansion perusteella. Vanhuuseläkeikänä pidetään pääsääntöisesti 65 vuoden ikää, ellei muuta osoiteta.

5.2 Hautauskulut

Vahingonkorvauslain mukaan hautauskulut ja muut hautaamiseen liittyvät kustannukset korvataan kohtuulliseen määrään saakka. Tämä on poikkeus kulujen osalta yleensä sovellettavasta täyden korvauksen periaatteesta. Korvattavia ovat tarpeelliset ja välttämättömät kulut, kuten ruumisarkusta, hautapaikasta, hautakivestä, hautajaiskestityksestä ja lehti-ilmoituksista aiheutuneet kustannukset. Kustannusten kohtuullisuutta arvioitaessa noudatetaan koko-

naisharkintaa ja kiinnitetään huomiota lähinnä kulujen kokonaismäärän kohtuullisuuteen eikä yksittäisiin kulueriin. Korvauskäytännössä kohtuullisiksi on katsottu noin 5 000 – 6 000 euron kustannukset. Erityisistä syistä voidaan hyväksyä hieman isommatkin kulut.

Perunkirjoituskuluja ei korvata, koska ne eivät ole varsinaisesti hautaamiseen liittyviä kustannuksia.

5.3 Läheisille hautaamisesta aiheutuneet kustannukset

Surmansa saaneen vanhemmilla, lapsilla ja aviopuolisolla sekä muilla näihin rinnastettavilla surmansa saaneelle erityisen läheisellä henkilöllä on oikeus kohtuulliseen korvaukseen heille aiheutuneista hautaamiseen liittyvistä kustannuksista. Korvattavia kustannuksia ovat esim. hautajaisiin saapumisesta aiheutuneet matkakulut ja kohtuulliset yöpymiskulut, tavanomaisten kukkalaitteiden sekä suruvaatteiden hankkimisesta aiheutuneet kulut. Suruvaatteiden hankkimisesta suoritettavaa korvausta määriteltäessä otetaan huomioon niillä vielä hautajaisten jälkeenkin oleva käyttöarvo. Tämän vuoksi suruvaatteista käytännössä korvataan vain puolet hankintahinnasta. Läheisille hautajaisista aiheutunutta ansionmenetystä ei korvata.

Tämä korvausperuste on hautauskuluista erillinen, joten näitä kuluja ei voida ottaa huomioon arvioitaessa hautauskulujen kohtuullisuutta.

5.4 Läheisen kärsimys

Surmansa saaneen vanhemmilla, lapsilla ja aviopuolisolla sekä muulla näihin rinnastettavalla surmansa saaneelle erityisen läheisellä henkilöllä on oikeus saada korvausta kuolintapauksen aiheuttamasta kärsimyksestä, jos kuolema on aiheutettu tahallisesti tai törkeästä huolimattomuudesta ja korvauksen tuomitseminen harkitaan kohtuulliseksi ottamalla huomioon surman-

sa saaneen ja korvausta vaativan välisen suhteen läheisyys, teon laatu sekä muut olosuhteet.

Surmansa saaneen läheisillä ei automaattisesti ole oikeutta kärsimyskorvaukseen, vaikka kuolema olisikin aiheutettu tahallisesti tai törkeällä huolimattomuudella. Korvauksen suorittaminen perustuu kohtuusharkintaan, jossa otetaan huomioon suhteen läheisyys, teon laatu ja muut olosuhteet. Esimerkiksi aikuinen lapsi, joka on jo muuttanut pois surmansa saaneen vanhempansa luota, ei yleensä ole oikeutettu kärsimyskorvaukseen. Kuoleman aiheuttaneen teon pitää puolestaan olla sen laatuinen, että tietoisuus siitä on omiaan lisäämään läheisen tuntemaa kärsimystä. Muilla olosuhteilla tarkoitetaan esimerkiksi läheisen läsnäoloa henkilövahingon sattumishetkellä.

Tämä korvausperuste tulee vastuuvakuutuksessa kyseeseen hyvin harvoin. Vastuuvakuutuksesta ei korvata tahallisesti aiheutettua vahinkoa ja sen asteinen törkeä huolimattomuus, joka oikeuttaisi kärsimyskorvaukseen, aiheuttaa yleensä myös

vastuuvakuutuksesta maksettavan korvauksen huomattavan alentamisen. Vastuuvakuutuksesta korvattavat kuolemantapaukset on yleensä aiheutettu lievemmän asteisella huolimattomuudella, joka ei täytä laissa todettuja korvausedellytyksiä.

Väinö liukastui hiekoittamattomalla jalkakäytävällä ja kaatui saaden vaikean aivovamman, jonka seurauksena hän kuoli. Väinön leski ja lapset vaativat jalkakäytävän talvikunnossapidosta vastaavalta taloyhtiöltä muun ohella korvausta heille aiheutuneesta kärsimyksestä. Koska taloyhtiön ei katsottu aiheuttaneen Väinön kuolemaa tahallisesti tai törkeällä huolimattomuudella, kärsimyskorvausta ei maksettu.

5.5 Vahinkoa kärsineen hoitamisesta aiheutuneet kulut

Henkilövahingon kärsineen vanhemmilla, lapsilla ja aviopuolisolla sekä muulla näihin rinnastettavalla vahinkoa kärsineelle erityisen läheisellä henkilöllä on erityisestä syystä oikeus kohtuulliseen korvaukseen tarpeellisista kuluista ja ansionmenetyksestä, jotka heille aiheutuvat henkilövahingon kärsineen hoitamisesta. Sama koskee muiden vahingosta johtuvien toimenpiteiden korvaamista, jos ne ovat omiaan edistämään henkilövahingon kärsineen tervehtymistä tai kuntoutumista. Korvausta maksetaan enintään siihen saakka, kun vahinkoa kärsineen terveydentila on vahinkotapahtuman jälkeen vakiintunut.

Koska kolmannelle henkilölle aiheutuneen vahingon korvaaminen on poikkeus vahingonkorvausoikeudessa, on korvausvelvollisuuden edellytykset tältä osin säädetty hyvin tiukoiksi eikä kuluihin sovelleta täyden korvauksen periaatetta.

Korvaukseen oikeuttavana erityisenä syynä voidaan pitää mm. henkilövahingon laatua ja vaikeusastetta sekä vahingonkärsineen ikää. Erityisen syyn olemassaolo arvioidaan aina tapauskohtaisesti. Vahinkoa kärsineen hoitamisella ei tarkoiteta varsinaista sairaanhoitoa, vaan sellaista välttämätöntä hoivaa ja avustamista, jota hän vamman aiheuttaman toimintakyvyn menettämisen vuoksi tarvitsee. Muilla vahingosta johtuvilla toimenpiteillä tarkoitetaan esimerkiksi läheisten vierailuja sairaalassa vahinkoa kärsineen luona tai vanhemman osallistumista vammautuneen lapsen kuntoutusjaksoon.

Läheisten oikeus saada korvausta on ajallisesti rajattu vahinkoa kärsineen terveydentilan vakiintumiseen. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä ajan kohtaa, jolloin vahinkoa kärsineelle voidaan määritellä pysyvä haitta. Tämän jälkeen läheisille aiheutuneet kulut ja ansionmenetys voidaan korvata vahinkoa kärsineelle aiheutuneina kuluina, jos niitä voidaan pitää hänen tarpeellisina sairaanhoitokuluina tai muina vahingosta aiheutuneina tarpeellisina kuluina (ks. luvut 3.1 ja 3.2).

Laskettelukeskuksen rinteiden alaosan suoja-aita oli puutteellinen ja 12-vuotias Ella laski aidassa olleesta aukosta ja törmäsi puuhun. Ella sai vasemman reiden ja olkavartten murtumat, jotka korjattiin leikkauksessa. Lisäksi Ella sai lievän aivovamman. Ella joutui olemaan sairaalassa kaksi viikkoa ja kotiin pääsyn jälkeen hän joutui liikkumaan pyörätuolissa neljä viikkoa. Murtumat parantivat hitaasti ja vaikeuttivat Ellan liikkumista vielä puolen vuoden ajan. Vuoden kuluttua tapaturmasta Ellalle katsottiin jääneen haittaluokan 2 mukainen pysyvä haitta. Ellan ollessa sairaalassa vanhemmat kävivät hänen luonaan päivittäin. Myös isovanhemmat ja Ellalle läheinen kummitäti kävivät usein katsomassa Ellaa. Ellan päästyä kotiin äiti jäi töistä pois puoleksi vuodeksi hoitaakseen häntä. Ella palasi kouluun puolentoista kuukauden kuluttua tapaturmasta, mutta koska hänen liikkumisensa oli huonoa, äiti kuljetti Ellaa koulussa ja harrastuksissa omalla autolla puolen vuoden ajan.

Laskettelukeskuksen vastuuvakuutuksesta korvattiin sairaanhoitokulut ja maksettiin korvausta tilapäisestä haitasta, pysyvästä haitasta ja kosmeettisesta haitasta. Sairaalassa käyntien osalta korvattiin toiselle vanhemmista päivittäiset matkakulut julkisen liikenteen taksojen mukaan sekä ansionmenetys käyntien ajalta. Isovanhemmille ja kummitädille korvausta ei maksettu. Koska Ella tarvitsi vammojen vuoksi pitkään apua liikkumisessa ja jokapäiväisissä henkilökohtaisissa toimissa, äidille korvattiin ansionmenetys Ellan kotona olon ajalta. Ellan palattua kouluun katsottiin avun tarpeen vähentyneen niin, ettei ollut perusteita korvata äidille ansionmenetystä. Sen sijaan korvattiin arvioitu avustajan palkka kahdelta tunnilta päivässä sekä arvioidut taksikulut koulupäivien osalta kuukauden ajalta. Tämän jälkeen Ellan toipumisen katsottiin edistyneen niin, että hän pystyi kulkemaan koulumatkat bussilla kuten ennen tapaturmaakin eikä hän tarvinnut enää muutenkaan avustajaa.

Korvattavia ovat vain tarpeelliset kulut ja ansionmenetykset. Korvattavuutta rajoittaa lisäksi vahingonkorvausoikeudessa sovellettava yleinen velvollisuus pyrkiä rajoittamaan vahingon määrää.

5.6 Läheisen henkilövahinko

Jos surmansa saaneen kuolema on aiheutettu tahallisesti tai törkeästi huolimattomuudesta, surmansa saaneen vanhemmilla, lapsilla ja aviopuolisolla sekä muulla näihin rinnastettavalla surmansa saaneelle erityisen läheisellä henkilöllä on oikeus korvaukseen kuolemantapauksen seurauksena aiheutuneesta henkilövahingosta johtuvista tarpeellisista sairaanhoitokustannuksista ja muista tarpeellisista kuluista sekä ansionmenetyksestä.

Läheisen oikeus korvaukseen syntyy, jos hänelle itselleen on kuolemantapauksen seurauksena aiheutunut henkilövahinko, esimerkiksi psyykkisen terveydentilan järkkäminen. Läheisellä on oikeus korvaukseen vain taloudellisista vahingoista eli hoitokuluista, muista tarpeellisista kuluista sekä ansionmenetyksestä. Hänelle ei synny oikeutta korvaukseen tilapäisestä tai pysyvästä haitasta. Mikäli läheiselle maksetaan korvausta myös kärsimyksestä (ks. luku 3.4.), kärsimyskorvauksen määrää arvioitaessa otetaan alentavana tekijänä huomioon tämän kohdan mukaisesti maksetut korvaukset.

Marko ajoi vesiskootterilla pienellä järvellä humalassa ja liian kovaa vauhtia törmäten saaren takaa kanootilla soutaneeseen 10-vuotiaaseen Nikoon. Niko sai törmäyksessä vammoja ja vajosi veden alle. Hänet saatiin elvytettyä, mutta todettiin sittemmin aivokuolleeksi. Nikon äiti masentui ainoan lapsensa kohtalosta niin, että joutui kahdeksi viikoksi psykiatriselle osastolle hoitoon. Hän oli masennuksen vuoksi kolme vuotta työkyvyttömänä, joutui käyttämään psyykenlääkkeitä ja käymään tiiviissä terapiassa. Markon katsottiin aiheuttaneen Nikon kuoleman törkeällä huolimattomuudella ja

hänen vastuuvakuutuksestaan korvattiin myös Nikon äidin hoitokulut ja ansionmenetykset. Koska Marko oli aiheuttanut vahingon törkeällä huolimattomuudella ja ollessaan alkoholin vaikutuksen alainen, vakuutuksesta maksettavaa korvausta alennettiin kolmella neljäsosalla. Tämän osan Marko joutui itse maksamaan Nikon äidille. Äidille maksettiin korvausta myös kärsimyksestä (ks. luku 4.4.), mutta korvauksen määrässä otettiin huomioon se, että hoitokuluja ja ansionmenetyksiä oli korvattu erikseen.

6 Vakuutetun tai vahinkoa kärsineen moitittavan menettelyn vaikutus korvauksiin

Vastuuvakuutuksesta ei korvata vakuutetun tahallisesti aiheuttamaa vahinkoa. Jos hän on aiheuttanut vahingon törkeällä huolimattomuudella, vakuutuksesta maksettavaa korvausta voidaan alentaa tai se voidaan evätä. Tämä ei tietenkään vaikuta vahinkoa kärsineen oikeuteen vaatia korvausta suoraan vakuutetulta. Törkeänä huolimattomuutena henkilön toimintaa voidaan pitää usein silloin, kun toiminta on ollut lähellä tahallista menettelyä ja osoittanut häikäilemätöntä sekä välinpitämätöntä suhtautumista seurauksiin.

Mikäli vakuutettu on aiheuttanut vahingon ollessaan alkoholin tai huumaavien aineiden vaikutuksen alaisena, korvausta voidaan alentaa tai evätä. Pelkkä alkoholin tai huumaavien aineiden vaikutuksenalaisuus ei riitä korvauksen alentamiseen, vaan sillä täytyy olla syy-yhteys vahingon syntymiseen.

Antti pyöräili kahden promillen humalassa kevyen liikenteen väylällä. Hän ajoi kovaa vauhtia ja väärällä puolella väylää alikulku-tunneliin, jossa törmäsi vastaan tulleeeseen Pirkkoon. Pirkko kaatui saaden rannemurtu-man. Vahinko korvattiin Antin vastuuvakuutuksesta, mutta korvausta alennettiin Antin humalatilan ja törkeän huolimattomuuden perusteella puolella. Antti joutui itse korvaamaan tämän osan Pirkolle.

Vakuutusyhtiöllä on kuitenkin näissä tilanteissa toissijainen vastuu vahingoista. Vakuutusyhtiö on vakuutetun menettelystä huolimatta velvollinen korvaamaan vahinkoa kärsineelle sen osan korvauksesta, jota tämä ei saa perittyä vakuutetulta.

Vakuutusyhtiö ei voi vedota vakuutetun tahallisuuteen, törkeään huolimattomuuteen tai alkoholin tai huumausaineen vaikutuksenalaisuuteen, jos vakuutettu vahingon aiheuttaessaan oli alle 12-vuotias tai sellaisessa mielentilassa, ettei häntä olisi voitu tuomita rangaistukseen rikoksesta. Myöskään silloin, kun vakuutettu on aiheuttanut vahingon toimiessaan pakkotilassa, vakuutusyhtiö ei voi alentaa tai evätä korvausta. Pakkotilalla tarkoitetaan tilannetta, jossa olosuhteiden vuoksi vakuutetun laiminlyönti tai toimenpide on puolustettavissa, esim. toimenpiteet isomman henkilövahingon torjumiseksi.

Jos vahinkoa kärsinyt on itse omalla toiminnallaan myötävaikuttanut vahingon syntymiseen tai sen määrään, korvausta voidaan sovitella.

Paavo etuili taksijonossa ja Markun huomauttettua tästä, Paavo otti kiinni Markun takin rinnoista tarkoituksenaan kaataa tämän maahan. Markku tönäisi Paavo voimakkaasti päästäkseen irti ja tämä horjahti taaksepäin, kompastui jalkakäytävän reunaan ja kaatui iskien takaraivonsa katuun. Paavo sai vaikean aivovamman. Korvausta Paavolle aiheutuneesta henkilövahingosta maksettiin Markun vastuuvakuutuksesta, mutta Paavon oman myötävaikutuksen perusteella korvausta alennettiin puolella.

Myös se, että vahinkoa kärsinyt on antautunut vaaraan eli tietoisesti ottanut riskin tiettyntyyppisen vahingon sattumisesta, voi aiheuttaa korvauksen alentamisen. Vaaraan antautumisena voidaan pitää mm. talvipyöräilyä ilman nastarenkaita. Mikäli vahinkoa kärsinyt on etukäteen hyväksynyt vahinkoa aiheuttavan teon, esim. osallistuu nyrkkeilyotteluun, vastapuoli ei ole vahingoista korvausvastuussa lainkaan, ellei hän ole toiminut lajin sääntöjen vastaisella tavalla.

7 Korvauksen hakeminen

Vastuuvakuutuksesta korvausta voi hakea vain vakuutettu. Vahinkoa kärsinyt voi hakea korvausta suoraan vakuutusyhtiöltä vain, jos 1) vakuutuksen ottaminen on perustunut lakiin tai viranomaisen määräykseen; 2) vakuutettu on asetettu konkurssiin tai on muutoin maksukyvytön; tai 3) vastuuvakuutuksesta on ilmoitettu vakuutetun elinkeinotoimintaa koskevassa markkinoinnissa.

Vaikka vakuutusyhtiö pitäisikin vahinkoa korvattavana, yhtiön päätös ei sido vakuutettua. Toisaalta myöskään vakuutusyhtiötä ei sido vakuutetun kanta vahingon korvattavuuteen. Vakuutusyhtiö arvioi itsenäisesti, onko kyseessä korvattava vahinko ja mikä on korvauksen suuruus, vaikka vakuutettu myöntäisikin olleensa huolimaton tai pitäisi korvausvaatimusta suuruudeltaan oikeana.

Mikäli vakuutettu ei suostu maksamaan vahinkoa kärsineelle omavastuuosuuttaan tai ei suostu tekemään yhtiönsä vahinkoilmoitusta, vahinkoa kärsineen on korvausta saadakseen nostettava kanne vahingon aiheuttajaa vastaan käräjäoikeudessa.

Mikäli vahinko on vastuuvakuutuksesta korvattava, vakuutusyhtiön tulisi maksaa vahinkoa kärsineelle kaikki ne korvaukset, joihin hän on oikeutettu, vaikka hän ei osaisikaan niitä hakea. Mikäli korvauksen maksaminen edellyttää lisä-

selvitystä, esimerkiksi alkuperäisiä kuitteja, vakuutusyhtiö pyytää niitä suoraan vahinkoa kärsineeltä. Allekirjoittaessaan vahinkoilmoituksen vahinkoa kärsinyt yleensä myös antaa vakuutusyhtiölle valtakirjan hankkia kaikki häntä koskevat ja kyseiseen vahinkotapahtumaan liittyvät lääketieteelliset selvitykset suoraan hoitolaitoksista.

Vastuuvakuutuksen lisäksi vahinkoa kärsinyt voi hakea korvausta myös omista henkilövakuutuksistaan, esim. yksityistapaturmavakuutuksesta tai lakisääteisistä vakuutuksista kuten työnantajan ottamasta tapaturmavakuutuksesta. Hoito- ja lääkekulut yms. kustannukset korvataan vain yhdestä vakuutuksesta, mutta esim. yksityistapaturmavakuutuksen perusteella maksettava invaliditeettikorvaus tai kuolintapauskorvaus ei vaikuta vastuuvakuutuksen perusteella maksettaviin korvauksiin. Lakisääteinen tapaturmavakuutus on ensisijainen vastuuvakuutukseen nähden, mutta siltä osin kuin tapaturmavakuutuksesta ei makseta korvauksia (esim. tilapäinen haitta) tai sen perusteella maksettava korvaus jää vastuuvakuutuksen perusteella maksettavaa korvausta pienemmäksi (ansionmenetykset ja pysyvä haitta), korvausta voi hakea myös vastuuvakuutuksen perusteella.

Vakuutusyhtiön pitäisi antaa päätöksensä tai maksaa korvauksen 30 päivän kuluessa siitä, kun vahinkoilmoitus ja asian ratkaisemiseksi tarpeellinen selvitys on toimitettu yhtiölle. Mikäli korvaus maksetaan myöhemmin, yhtiön tulisi oma-aloitteisesti maksaa korvaukselle viivästyskorkoa. Vaikka korvauksen suuruudesta olisi erimielisyyttä, riidaton osa korvausta tulisi maksaa lain edellyttämässä määräajassa. Riidattoman osan vastaanottaminen ei poista vahinkoa kärsineen oikeutta valittaa yhtiön päätöksestä muilta osin.

8 Muutoksenhaku

Vakuutusyhtiön on lähetettävä vastuuvakuutuksen nojalla haettua korvausta koskevasta päätöksestään tieto myös vahinkoa kärsineelle.

Mikäli vahinkoa kärsinyt on tyytymätön yhtiön päätökseen, hän voi pyytää yhtiötä käsittelemään asian uudelleen. Eräillä yhtiöillä on erillinen sisäinen päätösten oikaisumenettelyjärjestelmä, jossa asia arvioidaan uudelleen. Maksutonta neuvontaa ja selvittelyapua saa FINEn Vakuutus- ja rahoitusneuvonnasta.

Vahinkoa kärsineellä on lisäksi oikeus korvauspäätöksen johdosta nostaa kanne vakuutusyhtiötä vastaan tai saattaa asia FINEn Vakuutuslautakunnan tai kuluttajariitalautakunnan käsiteltäväksi kolmen vuoden kuluessa vakuutusyhtiön päätöksestä. Kuluttajariitalautakunta käsittelee vastuuvakuutusasioita rajoitetusti. Se käsittelee lähinnä tilanteita, joissa vakuutus on selkeästi kuluttajan ottama tai vahinko on aiheutunut kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan sopimustilanteesta. Esimerkiksi liukastumisvahingoista, joissa korvausta on haettu taloyhtiön tai kunnan vastuuvakuutuksesta, ei voi valittaa kuluttajariitalautakuntaan.

Mikäli vahinkoa kärsinyt tarvitsee lakimiesapua valittaessaan vakuutusyhtiön päätöksestä eteenpäin, korvausta omista asianajokuluista voi hakea omaan kotivakuutukseen liittyvästä oikeusturvavakuutuksesta. Vakuutuslautakunnassa ja kuluttajariitalautakunnassa asian käsittely on maksutonta ja asian saa niissä vireille vapaamuotoisella kirjallisella lausuntopyynnöllä. Lautakuntiin valitettaessa ei tarvita lakimiestä avuksi.

9 Vanhentuminen

Vastuuvakuutusasioissa tulee sovellettavaksi kaksi vanhentumisaikaa: vahingonkorvausoikeudellinen vanhentuminen ja vakuutusoikeudellinen vanhentuminen.

Vahingonkorvausoikeudellisella vanhentumisella tarkoitetaan aikaa, jolloin korvausta voidaan vaatia vahingon aiheuttajalta. Ellei korvausta ole tämän ajan sisällä vaadittu, vahinkoa kärsinyt menettää oikeutensa vaatia korvausta. Jos vanhentumisaika on kulunut umpeen, ei korvausta saa vastuuvakuutuksesta, koska vakuutus ei ole kattavampi kuin vahingon aiheuttajan korvausvelvollisuus.

Vahingonkorvaussaatavan vanhentuminen alkaa siitä, kun vahinkoa kärsinyt on saanut tietää tai hänen olisi pitänyt tietää vahingosta ja siitä vastuussa olevasta. Jos vanhentumista ei katkaista (esim. vaatimalla vahingon aiheuttajalta korvausta) kolmen vuoden kuluessa tästä ajankohdasta, oikeus vahingonkorvaukseen on menetetty. Henkilövahingoissa vahingot eivät aina ilmene välittömästi tapaturman jälkeen. Murtuman seurauksena voi kehittyä tekonivelleikkausta edellyttävä nivelrikko vasta 10 vuoden kuluttua, jonkin oireen syy-yhteys vastuuvahinkoon voi selvitä vasta vuosien kuluttua tai oireet voivat kehittyä hitaasti. Tällöin vanhentuminen alkaa vasta siitä ajankohdasta, kun on voitu perustellusti todeta, että vamma edellyttää uusia toimenpiteitä tai oireet ovat syy-yhteydessä vastuuvahinkoon. Henkilövahinkojen osalta ratkaisevaa ei siis ole vastuuvahingon sattuminen, vaan sen seurauksena syntyneiden erilaisten vahinkojen ilmeneminen.

Eri korvausaiheet voivat vanheta itsenäisesti. Esimerkiksi oikeus ansionmenetyskorvaukseen voi olla vanhentunut, vaikka vahinkoa kärsineellä on vielä oikeus vaatia korvausta samasta vahingosta aiheutuneesta pysyvistä haitasta tai hoitokuluista.

Vakuutusoikeudellinen vanhentuminen koskee vakuutettua. Hänen tulee esittää korvausvaatimus vakuutusyhtiölleen vuoden kuluessa siitä, kun sai tietää vakuutuksen voimassaolosta, vakuutustapahtumasta ja vakuutustapahtumasta aiheutuneesta vahinkoseuraamuksesta. Jos vakuutetun oikeus hakea korvausta vakuutuksesta on vanhentunut, ei vahinkoa kärsinyt saa korvausta vastuuvakuutuksesta. Hän voi kuitenkin vaatia korvausta suoraan vahingon aiheuttajalta vahingonkorvauksen vanhentumisaikojen puitteissa.

Mikäli vahinkoa kärsinyt voi edellä luvussa seitsemän luetelluissa tapauksissa hakea korvausta suoraan vakuutusyhtiöltä, korvauksen hakemiseen sovelletaan vahingonkorvausoikeudellisen vanhentumisajan lisäksi myös vakuutusoikeudellista vuoden vanhentumisaikaa.

9.1 Miten toimia vahingon satuttua

1. Merkitse muistiin mahdollisten todistajien yhteystiedot.
2. Huolehdi siitä, että joku käy mahdollisimman pian valokuvaamassa vahinkopaikan.
3. Selvitä kuka on vastuussa vahingosta, esimerkiksi vastaako liukastumispaikan talvikunnossapidosta kaupunki vai taloyhtiö.
4. Tee korvausvelvolliselle kirjallinen korvausvaatimus, jossa kerrot:
 - mitä, missä ja milloin tapahtui
 - sinulle aiheutuneet vammat ja mahdolliset muut vahingot
 - mihin katsot korvausvastuun perustuvan, esim. puutteellinen hiekoitus
 - mitä vaadit (tähän mennessä aiheutuneet kulut, tilapäinen haitta, ansionmenetys jne.)
 - todistajien yhteystiedot

9.2 Miten toimia vakuutusyhtiön päätöksen jälkeen

1. Jos yhtiön päätös on kielteinen, ota ensin yhteyttä käsittelijään sen selvittämiseksi, voisiko jokin lisäselvitys vaikuttaa ratkaisuun. Ellei tästä ole apua, ota yhteyttä FINEn Vakuutus- ja rahoitusneuvontaan neuvojen ja selvittelyavun saamiseksi. Tee kirjallinen valitus yhtiön sisäiseen oikaisumenettelyyn, Vakuutuslautakuntaan tai Kuluttajariitalautakuntaan. Voit myös haastaa vakuutusyhtiön oikeuteen.

2. Jos yhtiön päätös on myönteinen, lähetä yhtiölle:

- lääkärintodistukset ja -lausunnot, joista ilmenevät vamman laatu ja vaikeusaste, hoidot ja työkyvyttömyysajan pituus
- Kelan korvauspäätökset ja kuittijäljennökset kaikista maksamistasi hoitokuluista ja lääkkeistä sekä alkuperäiset kuitit muista kuluista
- työnantajan todistus tms. selvitys työkyvyttömyydestä aiheutuneesta ansionmenetyksestä
- kaikki muut vakuutusyhtiön mahdollisesti pyytämät lisäselvitykset
- vuoden kuluttua viimeisestä toimenpiteestä (esim. leikkauksesta) hoitavan lääkärin lausunto pysyvästä haitasta sekä hyvät valokuvat arvista tms. vamman aiheuttamista rumentumista

Muista

Vakuutusyhtiön korvausvastuu ei pääty, vaikka se maksaisikin korvausta pysyvästä haitasta.

Mikäli tämän jälkeen tulee uusia hoitokuluja tai muita henkilövahingosta aiheutuneita kuluja tai työkyvyttömyyttä, pitää tehdä uusia leikkauksia tai vammasta aiheutunut haitta pahenee, niistä voi aina vaatia korvausta.

